

Luxemburgi Zsigmond birtokadományai és a mezővárosok

A hazai városfejlődésben meghatározó volt Luxemburgi Zsigmond uralkodása, amely egyben korszakhatárként is kezelhető a városhálózat vizsgálatakor. A király számos esetben adományozott el olyan településeket, amelyek elindultak a várossá válás útján, nem is beszélve a gazdasági súlyukról, azonban az uralomváltás után ez a fejlődés lelassult míg a felemelkedés lehetetlenné vált. Az elidegenítés következtében magánkézbe került települések többsége olyan mezőváros volt, amely, már a 14. század második felében rendelkezett bizonyos városi funkciókkal. Kikerülve a király kezéből, a földesúri joghatóság alatt ezen helységek megrekedtek az *oppidum*-ok szintjén.

Kutatásomban elsősorban azt vizsgáltam, hogy a Luxemburgi Zsigmond által eladományozott mezővárosok fejlődésében milyen szerepet játszott az uralomváltás. Az egyes települések esetében a rájuk alkalmazott különböző jogi terminológiák – *libera villa*, *possessio*, *oppidum*, *civitas seu oppidum*, *civitas* – változását is összegyűjtöttem. Amennyiben a mezővárosok kialakulásának folyamatát vizsgáljuk az *oppidum* elnevezés megjelenését elsődleges adatként kezelhetjük. A fentiek okán feltételezhető, hogy az adománybirtokokra alkalmazott jogi terminológia változása összefüggésben állhat a birtokos személyének változásával, amely a település fejlődésére is hatást gyakorolt.

Az általam vizsgált települések történetében meghatározó jelentőségű volt az eladományozás pillanata. Noha fejlettségüket tekintve legtöbbjük már a 14. század második felében rendelkezett bizonyos városi funkciókkal, számos település csupán fejlődésének kezdetén járt. Az uralomváltással kikerülve a király kezéből sorsukról elsődlegesen új földesuruk döntött, akinek ugyan érdekében állt birtokának felvirágoztatása azonban mindezt hatalmának elismertetése mellett kívánta elérni. A megváltozott keretrendszer emiatt eredményezhetett szembenállást földesúr és jobbágya között. Néhány mezőváros feltehetően tiltakozott a király döntése ellen, hiszen Zsigmondnak parancslevelében kellett engedelmességre utasítania Segesd és Halas lakosait is. Ugyanakkor, mint azt láthattuk a földesúr birtokszerzését követően igen gyakran ad kiváltságlevelet újonnan adományul nyert mezővárosának feltételezhetően a település lakosainak a kérésére. A Zsigmond-korban eladományozott városias funkciókkal rendelkező települések a földesúri joghatóság alatt beolvadtak a korszak település hierarchiájába a mezővárosok közzé.

Kulcsszavak: mezőváros, Luxemburgi Zsigmond, oppidum, civitas, városfejlődés, birtokadomány